

ВПЛИВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА СОЦІАЛЬНИЙ СКЛАДНИК РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

THE INFLUENCE OF PUBLIC ADMINISTRATION ON SOCIAL COMPONENT OF REGIONAL POLICY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

У статті теоретично обґрунтовано вплив публічного управління на соціальний складник регіональної політики сталого розвитку. Визначено основні принципи реалізації соціального складника регіональної політики сталого розвитку в умовах соціально орієнтованої держави; розкрито хронологію спроб створення та затвердження на законодавчому рівні Концепції сталого розвитку України; сформульовано пріоритетні напрями та пропозиції, які відображають вимоги щодо необхідності проведення організаційних та інституційних перетворень у системі публічного управління соціальним складником регіональної політики сталого розвитку. З'ясовано, що наявна натеper регіональна диференціація соціально-економічного розвитку призводить до відмінностей у рівні життя населення, низького темпу економічного зростання, наявності депресивних територій. Відповідно, вплив публічного управління на сталий розвиток соціальної сфери регіону визначає перш за все його соціальну стійкість, яка передбачає формування умов для зростання добробуту населення, доступність та гарантованість суспільних благ на основі високих соціальних стандартів. У ході дослідження було визначено одне з найважливіших завдань – розробити та затвердити на законодавчому рівні Концепцію сталого розвитку України, робота над якою триває вже декілька десятиліть. У Концепції під сталим розвитком України розуміється модель розвитку країни та регіонів, коли економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються необхідністю встановлення балансу між потребами теперішнього українського суспільства та захистом майбутніх поколінь, включаючи їх потребу у безпечному довіллі. Доведено, що реалізація такої Концепції визначає необхідність проведення організаційних та інституційних перетворень у системі публічного управління соціальним складником регіональної політики сталого розвитку.

Ключові слова: публічне управління, сталий розвиток, соціальна сфера регіонів, регіональна диференціація, інноваційність, збалансованість, відповідальність, безпека, інклюзивність, економічний розвиток регіонів, «людський капітал».

The article theoretically substantiates the influence of public administration to social component

of regional policy for sustainable development. The basic principles of realization the social component of regional policy for sustainable development in socially oriented state are defined. The chronology of attempts create and approve at the legislative level the Concept of Sustainable Development of Ukraine is disclosed; priority directions and proposals, which reflect the requirements for the necessity of organizational and institutional transformation in the system of public management in the social component of regional policy of sustainable development are formulated. It reflects requirements for the necessity of organizational and institutional changes in the system of public management at the social component of regional policy for sustainable development.

It is found that the current regional differentiation of socio-economic development leads to differences in living standards, low economic growth, the presence of depressed territories. Accordingly, it is determine the influence of public administration on the sustainable development the social sphere in region above all its social sustainability. It is imply the creation of conditions for increasing well-being of population, accessibility and guarantee public goods on the basis of high social standards. It is identified one of the most important issues according to ensure the national interests of Ukraine in sustainable development of economy, civil society and the state in order to achieve an increase in the level and quality of life. That's why it is necessary to develop and approve at the legislative level the Concept of sustainable development of Ukraine.

The Concept of Sustainable Development of Ukraine means the model of development our country and regions when economic growth, material production and consumption, as well as other types of activities of society occur within the limits determined by the need to strike a balance between needs of current Ukrainian society and protection of future generations, including a safe environment their needs.

It is proved that the implementation of this Concept determines the need for organizational and institutional changes in the system of public management of the social component of regional policy of sustainable development.

Key words: public administration, sustainable development, regions social sphere, regional differentiation, innovation, balance, responsibility, security, inclusivity, economic development of regions, "human capital".

УДК 352/353].07:005.22:332.146.2:
502.131.1

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2020-16-10>

Лелеченко А.П.

к. держ. упр., доцент,
професор кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом
Національна академія державного управління при Президентові України

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасному трансформаційному періоді, коли змінюються економічні системи, відчувається недостатність досліджень впливу публічного управління на сталий розвиток соціальної сфери регіонів. Відповідно, перехід від техногенного до соціально орієнтованого розвитку можливий за умови істотного збіль-

шення витрат на розвиток соціальної сфери та здійснення соціальної політики, що визначають якість і ефективність використання людського капіталу в контексті сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення проблем сталого розвитку суспільства останніми роками висвітлюється у працях іноземних та вітчизняних науков-

ців. Вагомий внесок у дослідження цього питання зробили Н. Андрєєва, М. Бурик, А. Гальчинський, Б. Данилишин, В. Лагно, О. Маслак, Г. Поподько, А. Степаненко, В. Сахаєв, М. Хвесик, Є. Хлобистов, Л. Чернюк, В. Шевчук та інші. Проте вплив публічного управління на соціальний складник регіональної політики сталого розвитку потребує подальшого комплексного дослідження.

Мета та завдання дослідження. Метою написання статті є наукове обґрунтування та розробка пропозицій щодо здійснення впливу публічного управління на соціальний складник регіональної політики сталого розвитку. Досягнення визначеної мети зумовило необхідність виконання в роботі таких завдань: визначити основні принципи реалізації соціального вектора регіональної політики сталого розвитку в умовах соціально орієнтованої держави; визначити пріоритетні напрями необхідності проведення організаційних та інституційних перетворень у системі публічного управління соціальним складником регіональної політики сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сталий розвиток соціальної сфери регіонів передбачає, що людина має брати участь у прийнятті та реалізації рішень, які стосуються не лише її, а і суспільства загалом. Цього можна досягти, інвестуючи потенціал у людський розвиток, аби кожна людина мала змогу жити так, як вона захоче, не орієнтуючись лише на матеріальні блага. Це включає в себе і заходи з ліквідації бідності, економічної та соціальної ізоляції, розвитку систем охорони здоров'я, освіти, культури, дотримання прав і свобод людини, забезпечення населенню існування у чистому природному середовищі, адже стан здоров'я людини залежить значною мірою від якості питної води та продуктів харчування, чистоти повітря та ін. Вочевидь, соціальний складник сталого розвитку відображає якість життя населення і зорієнтований на збереження стабільності соціальних і культурних систем, зокрема, на скорочення числа руйнівних конфліктів між людьми. За таких умов людина має брати активну участь у процесах формування своєї життєдіяльності, прийнятті й реалізації рішень, контролі за їх виконанням. Така концепція базується на благородній гуманній ідеї поліпшення якості життя нинішнього та майбутнього поколінь. А отже, людина розглядається не лише як об'єкт, на який орієнтована концепція, а і як засіб втілення цієї концепції.

Наявна натеper регіональна диференціація соціально-економічного розвитку призводить до відмінностей у рівні життя населення, низь-

кого темпу економічного зростання, наявності депресивних територій. А оскільки «регіональна диференціація» розглядається як внутрішнє обмеження економічного зростання країни, то це означає, що забезпечення і підвищення стійкості регіональної економічної системи набуває все більшого значення.

Відповідно, вплив публічного управління на сталий розвиток соціальної сфери регіону визначає перш за все його соціальну стійкість, яка передбачає формування умов для зростання добробуту населення, доступність та гарантованість суспільних благ на основі високих соціальних стандартів, що визначають комфортні умови життя, соціальну справедливість, розширення можливостей вибору і захищеності інтересів кожної людини і суспільства загалом. Основними принципами реалізації соціального складника регіональної політики сталого розвитку в умовах соціально орієнтованої держави можна вважати: доступність і гарантованість суспільних благ; партнерство бізнесу і держави у вирішенні соціальних завдань; орієнтацію на досягнення соціальних стандартів рівня життя високорозвинених країн; соціалізацію економічного розвитку, узгоджену з ресурсними можливостями її забезпечення; соціальний вимір економічного розвитку; орієнтацію економіки на інноваційний розвиток. Цей перелік принципів не є вичерпним, оскільки соціально орієнтований сталий розвиток регіонів постійно піддається впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на подальший розвиток територій.

При цьому специфіка процесу забезпечення соціальної зорієнтованості регіональної політики сталого розвитку визначає новий зміст загроз для системи публічного управління, які можуть виражатися у відсутності перспективи розвитку окремих самоврядних територій і регіону загалом; низьких соціальних стандартах рівня життя і нехтуванні інтересами соціального розвитку територій; порушенні принципів соціальної справедливості; відсутності комплексного підходу до розвитку промислового потенціалу територій; несприятливій екологічній ситуації і т.д. [4].

Головним напрямом діяльності органів публічної влади щодо запобігання загрозам соціальної стабільності є налагодження такої організації процесу управління, яка би сприяла цілеспрямованому впливу на умови і чинники, що забезпечують економічну соціалізацію регіонів за рахунок перерозподілу ресурсів і створення виробничо-технічної та інноваційної основи їх соціально орієнтованого розвитку.

Майже три десятиліття тривали спроби розробити та затвердити на законодавчому

рівні Концепцію сталого розвитку України (табл. 1) [10].

Окрім того, є проекти концепцій, котрі не дійшли до стадії проекту закону. Серед них слід відзначити ще один «Проект Концепції переходу України до сталого розвитку», який був розроблений НАН України та направлений до Кабінету Міністрів України у 2012 р., та інші проекти [2].

На державному рівні проводилась робота щодо формування сприятливих екологічних умов: затверджено Концепцію національної екологічної політики на період до 2020 р.; прийнято Стратегію національної екологічної політики на період до 2020 р. Розробка індикативних систем, зокрема показників забезпечення сталого розвитку, розпочалася приблизно у 2003 р. із запровадженням планування стратегій розвитку регіонів. Проте у зв'язку з інтеграцією України в Європейське співтовариство методологічне забезпечення зазнало суттєвих змін, які відбулись у 2015 р. Це пов'язано з прийняттям Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», затвердженої Указом Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 [5].

А тому для забезпечення сталого розвитку регіонів України головними визначено: вектори безпеки, стандартів, відповідальності і гордості, взаємної поваги і толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її культуру, науку, освіту та ін. [11]. Проте, як зазначає В. Лагно [2], незважаючи на отриманий досвід і тривалий період формування концепції сталого розвитку, Україна так і не прийняла концепцію, без якої неможливо розробляти стратегії і програми сталого розвитку регіонів. Своєю чергою це не дає змогу включати відповідні положення у стратегії і програми соціально-економічного розвитку [1, с. 10].

З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави, для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина Президентом

України В. Зеленським було видано Указ № 722/2019 від 30.09.2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [6], яким підтримано проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25.09.2015 № 70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, що викладені у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна». Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року є орієнтирами для розроблення проектів прогнозних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України [6].

Нині у Комітеті з питань економічного розвитку Верховної Ради України триває робота над Концепцією сталого розвитку України до 2030 року, яку необхідно не тільки розробити, а й втілити в політичний процес у рамках законодавчих і нормативних актів. Метою Концепції є впровадження нової правової соціально-екологічно-економічно збалансованої моделі розвитку країни, де найвищою цінністю є Людина, а головною рушійною силою розвитку – реалізація креативного потенціалу нації. Реалізація Концепції базується на таких принципах, як: людиноцентричність, інноваційність, збалансованість, відповідальність, безпека, інклюзивність, справедливість. Документ визначає базові засади, принципи та прогностичні щорічні показники розвитку країни, що забезпечать структурну модернізацію економіки, реальне покращення якості життя та зростання добробуту громадян. Він також презентує загальні положення, принципи та вимоги щодо державного управління сталим розвитком країни.

У Концепції під сталим розвитком України розуміється модель розвитку країни та регіонів, коли економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються необхідністю встановлення

Таблиця 1

Хронологія розгляду на законодавчому рівні проектів Концепції сталого розвитку України [10]

№ п/п	Назва документа	Відмітка про виконання
1.	Проект Закону про Концепцію сталого розвитку України [8] (№ 3234 від 25.04.2001)	заслухано на засіданні Верховної Ради України 07.03.2002 р., не прийнято.
2.	Проект Закону про Концепцію переходу України до сталого розвитку (№ 3234-1 від 19.12.2001) [7]	заслухано на засіданні Верховної Ради України 07.03.2002 р., не прийнято.
3.	Проект Постанови про Концепцію переходу України до сталого розвитку [9] (№ 5749 від 02.07.2004)	питання розглянуто на засіданні Верховної Ради України, проект не підтримано (06.10.2005).

балансу між потребами теперішнього українського суспільства та захистом майбутніх поколінь, включаючи їх потребу у безпечному довкіллі. У документі описані механізми реалізації політики сталого розвитку України до 2030 року, а також завдання, які мають бути виконані для досягнення мети. Розробники документа прогнозують, що схвалення Концепції сприятиме визначенню на державному рівні базових принципів сталого розвитку країни на період до 2030 року; формуванню національного системного середовища сталого розвитку у регіонах, а також впровадженню принципів соціально-економічної збалансованості в усі політики держави.

Відповідно, постає питання акцентуації уваги у цій Концепції на питаннях сталого соціального розвитку регіонів, спрямованого на:

- перерозподіл інвестиційних ресурсів на розвиток високоефективних інвестиційних виробництв, що забезпечують конкурентоспроможність регіональної економіки;
- підтримку і стимулювання інноваційної діяльності в регіоні шляхом розвитку регіональної інноваційної інфраструктури, формування інноваційних кластерів, унормування податкових пільг і преференцій;
- розвиток галузей соціальної інфраструктури, що забезпечують формування високого рівня розвитку «людського капіталу»;
- бюджетне фінансування будівництва великих соціальних об'єктів, що забезпечують доступність суспільних благ для кожної людини;
- розвиток регіонального виробництва основних видів продуктів харчування з метою максимально можливого забезпечення населення продукцією місцевого виробництва;
- здійснення ефективної регіональної політики щодо регулювання процесу ввезення основних високоякісних продуктів харчування на територію регіону;
- проведення екологічних експертиз усіх виробничих проєктів, що реалізуються на території регіону.

Реалізація Концепції визначає також і необхідність проведення організаційних та інституційних перетворень у системі публічного управління соціальним складником регіональної політики сталого розвитку, зокрема:

1. Наділення інституційних органів, що входять у структуру виконавчої влади і відповідають за соціальний захист населення, основною функцією з моніторингу загроз соціальній стійкості і розробки заходів щодо їх попередження та ліквідації. У органу управління соціального захисту населення мають бути широкі повноваження у вирішенні проблем сталого соціального розвитку регіонів. Основними його

завданнями мають бути: по-перше, моніторинг індикаторів сталого соціального розвитку регіонів; по-друге, рекомендації щодо підвищення сталого соціального розвитку регіонів за рахунок запобігання або ліквідації загроз; по-третє, оцінка ресурсних можливостей забезпечення сталого соціального розвитку регіонів.

2. Прийняття регіональних цільових програм, які регулюють процес забезпечення сталого соціального розвитку регіонів.

3. Формування стабілізаційного фонду, кошти якого можуть бути використані на запобігання і ліквідацію негативних проявів загроз соціальній стабільності (зокрема, на проведення незалежних екологічних експертиз спірних проєктів, які справляють неоднозначний вплив на стан навколишнього середовища території). Стабілізаційний фонд у регіоні має формуватися за рахунок податкових і неподаткових надходжень і витратитися для забезпечення сталого розвитку економічної системи.

Висновки та пропозиції. Загалом, ефективно здійснення публічного управління соціальним складником регіональної політики сталого розвитку, як необхідної умови зміни парадигми економічного розвитку регіонів, зумовлює необхідність визначення перспектив соціального розвитку та розроблення стратегічних пріоритетів із виявлення та ефективного використання соціального потенціалу кожного регіону, підвищення економічної активності населення, створення робочих місць та сприятливого бізнес-середовища.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боссель Х. Показатели устойчивого развития : теория, методика, практическое использование : отчет, представленный на рассмотрение Балатонской группы. Тюмень : Институт проблем освоения Севера СО РАН, 2001. 122 с.
2. Лагно В.Т. Державне управління сталим розвитком регіонів: теорія, методологія, практика : монографія. Донецьк : «ВІК», 2013. 397 с.
3. План заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна–2020» у 2015 р. від 12 січ. 2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
4. Поподько Г.И. Концепция управления социальной устойчивостью региональной системы экономической системы. *Фундаментальные исследования*. 2012. № 6-2. С. 511–515. URL: <http://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=30024>.
5. Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>.
6. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

7. Проект Закону про Концепцію переходу України до сталого розвитку від 19.12.2001 р. № 3234-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=11647.

8. Проект Закону про Концепцію сталого розвитку України від 25.01.2001 № 3234. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?skl=4&pf3516=3234. (дата звернення: 01.10.2017).

9. Проект Постанови про Концепцію переходу України до сталого розвитку від 02.07.2004 № 5749. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5749&skl=5.

10. Проекти концепції сталого розвитку України: можливість їх вдосконалення та застосування : Аналітична записка. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1566/>.

11. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) «Шляхом європейської інтеграції» / А.С. Гальчинський та ін. Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. *Офіц. вид.* Київ : ІВЦ Держкомстату України. 2004. 413 с.